

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені ІВАНА ФРАНКА

ПРОГРАМА
навчальної дисципліни “Основи економічної науки”
підготовки бакалавра
спеціальності 072 “Фінанси, банківська справа та страхування”

2021 рік

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО: Львівський національний університет імені Івана
Франка

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: М. В. Кічурчак, професор кафедри економіки
України, доктор економічних наук, доцент.

Обговорено та рекомендовано до затвердження Вченою радою економічного
факультету Львівського національного університету імені Івана Франка.

“31” серпня 2021 р., протокол № 1

ВСТУП

Програма вивчення навчальної дисципліни „Основи економічної науки” складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалавра галузі знань 07 “Управління та адміністрування” спеціальності 072 “Фінанси, банківська справа та страхування”.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є розкриття теоретико-методологічних і прикладних засад функціонування ринкової економіки, особливостей розвитку національної економіки з позиції існуючих економічних концепцій і доктрин.

Міждисциплінарні зв'язки: Опанування дисципліни „Основи економічної науки” ґрунтується на знаннях, що одержані студентами при вивченні таких дисциплін, як “Історія України”, “Правознавство”, “Математика”, “Українська мова”.

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

1. Вступ до економічної теорії;
2. Основи мікро- та макроекономічного аналізу.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни „Основи економічної науки” є ознайомлення студентів із базовими положеннями економічної науки, її понятійним апаратом, сучасним інструментарієм пізнання господарських явищ і процесів, особливостями і закономірностями його застосування в національній економіці.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни „Основи економічної науки” є формування системи знань про механізми функціонування ринкової економічної системи у поєднанні із її державним регулюванням.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати про:

- предмет і методологію економічної науки, її взаємоз'язок з економічною політикою;
- основні школи і напрями економічної науки, внесок в її розвиток українських вчених-економістів;
- основні проблеми організації економічної взаємодії держави, фірм і домогосподарств;
- ринкову економічну систему та ринковий механізм регулювання господарської діяльності;
- місце і роль підприємництва у ринковій економіці;
- головні макроекономічні показники результативності функціонування національної економіки та механізм її державного регулювання;
- інтеграційні процеси та глобалізацію, місце і роль України у світовій економічній системі;

вміти:

- застосовувати категоріальний апарат економічної науки у практичній діяльності;

- класифікувати потреби та визначати альтернативні варіанти використання економічних ресурсів;
- виявляти основні проблеми взаємодії держави, фірм і домогосподарств у ринковій економіці;
- визначати головні засади функціонування ринкового механізму та підприємницької діяльності;
- розуміти основні макроекономічні показники результативності функціонування національної економіки;
- обґрунтовувати основні принципи використання інструментарію макроекономічної політики для регулювання процесів господарського життя детермінувати головні підходи і принципи державного регулювання національної економіки;
- враховувати вплив інтеграційних процесів і глобалізації на розвиток національної економіки.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 120 годин / 4 кредити в ECTS.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Вступ до економічної науки

Т Е М А 1 . П Р Е Д М Е Т І М Е Т О Д О Л О Г І Я Е К О Н О М І Ч Н О Ї Н А У К И

Предмет, методологія, закони і категорії економічної науки. Місце економічної теорії у системі наук. Наукова систематизація М. Туган-Барановського. Пастки на шляху економічного пізнання.

Економічна наука та економічна політика. Позитивна і нормативна функції економічної теорії. Цілі економічної політики, особливості їх реалізації в економіці України

Виникнення та головні етапи розвитку економічної науки. Школа меркантилізму. Класична школа політичної економії. Соціалістичні ідеї у політичній економії. Історична школа політичної економії. Маржиналізм. Неокласична традиція в економічній теорії. Кейнсіанство. Економічні теорії неолібералізму. Інституціоналізм.

Видатні українські вчені-економісти, їх внесок у розвиток економічної науки. Економічні погляди С. Десницького. “Економічна система” М. Балудянського. Економічні погляди М. Зібера. Космосогенна теорія економічного розвитку С. Подолинського. Економічні погляди І. Франка. Наукові новаторства М. Туган-Барановського. Наукові відкриття економіста-математика Є. Слуцького. Українська школа фізичної економії. Розвиток економічної теорії в Україні в роки незалежності.

ТЕМА 2. ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

Безмежність потреб та обмеженість ресурсів. Підходи до класифікації потреб. Теорія потреб у дослідженнях видатних українських вчених-економістів. Теорія потреб М. Туган-Барановського. Закон зростання потреб. Економічні інтереси як прояв потреб. Економічні ресурси та їх види. Безмежні потреби та обмеженість ресурсів природного довкілля.

Виробництво, його чинники та ефективність використання ресурсів. Повна зайнятість і повний обсяг виробництва. Розподільна та виробнича ефективність.

Проблема вибору і виробничі можливості економіки. Альтернативна вартість і закон зростання альтернативної вартості. Закон спадної віддачі. Переміщення кривої виробничих можливостей економіки, економічне зростання.

ТЕМА 3. ТОВАРНЕ ВИРОБНИЦТВО

Умови виникнення та етапи розвитку товарного виробництва. Натуральне виробництво, його сутнісні ознаки. Тенденції, що зумовили перехід від натурального до товарного виробництва. Визначальні риси товарного виробництва. Поглиблення екологічних проблем в умовах товарного виробництва.

Благо, як економічна категорія. Теорії цінності блага. Теорія трудової вартості (цінності). Теорія граничної корисності. Теорії цінності блага у працях видатних українських економістів (А. Антоновича, Р. Орженцького, О. Білімовича).

Гроші та їхні функції. Закон грошового обігу. Найважливіші етапи виникнення грошей. Еволюція виникнення грошей в Україні. Валюта і валютні відносини. Міжнародні системи валютних курсів. Чинники, що впливають на висоту валютного курсу. Ціна, її види та функції.

Інфляція, її види та типи. Причини виникнення інфляції. Економічні і соціальні наслідки гіперінфляції в Україні.

ТЕМА 4. ЕКОНОМІЧНА СИСТЕМА

Суть та механізми економічної системи. Компоненти економічної системи. Види механізмів економічної системи.

Типізація економічних систем. Класифікація економічних систем за Б. Гаврилишиним. Моделі економічних систем. Найоптимальніша модель економічної системи для України.

Економічний зміст власності. Власність та її місце в економічній системі. Види і форми власності.

ТЕМА 5. РИНКОВА ЕКОНОМІКА

Ринкова економіка, її сутнісні ознаки та принципи. Модель кругообігу ресурсів, продуктів і доходів. Економічні суб'єкти ринкової економіки – домогосподарства, фірми і держава. Домогосподарство, його місце і роль в ринковій економіці. Функції, джерела формування та розподіл доходів домогосподарств.

Суть, умови виникнення та функції ринку. Розв'язання ринком головних (фундаментальних) проблем економіки. Види ринків. Ринки природних ресурсів.

Ринкові структури та їхні основні типи. Ринок чистої конкуренції. Ринок монополістичної конкуренції. Олігополістичний ринок. Монополістичний ринок. Формування конкурентного середовища в економіці України.

Інфраструктура ринку, її значення та головні елементи. Фондові і товарні біржі. Банки та інші фінансово-кредитні посередники. Стан і проблеми формування ринкової інфраструктури в Україні. Біржі та їх діяльність в Україні.

Змістовий модуль 2. Основи мікро- та макроекономічного аналізу

Т Е М А 6. РИНКОВИЙ МЕХАНІЗМ РЕГУЛЮВАННЯ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Попит та його чинники. Закон попиту. Ефект доходу і ефект заміщення. Крива попиту та її переміщення. Еластичність попиту за ціною і чинники, що її визначають.

Пропозиція та її чинники. Закон пропозиції. Крива пропозиції та її переміщення. Еластичність пропозиції за ціною і чинники, що її визначають.

Ринкова рівновага і механізм її формування. Функції ринкової рівноважної ціни. Наслідки запровадження державою мінімальних і максимальних цін на деякі види економічних благ. Слабини ринкового механізму. Особливості попиту і пропозиції природних ресурсів. Ринковий механізм в умовах формування ринкової економіки України.

Т Е М А 7. ПІДПРИЄМНИЦТВО І ПІДПРИЄМСТВО У РИНКОВІЙ ЕКОНОМІЦІ

Підприємництво і підприємство, його принципи та види. Економічна природа підприємництва. Мета, об'єкт і суб'єкт підприємницької діяльності. Підприємство та фірма, підходи до їх класифікації. Функції підприємства у ринковій економіці. Розвиток підприємництва в економіці України.

Організаційно-правові форми підприємств в Україні та світі. Одноосібне володіння (власна справа), партнерство і корпорація, їх переваги та слабини. Господарські товариства, їх види, особливості створення та функціонування.

Засоби підприємства. Виробничі та невиробничі засоби. Активні та пасивні основні засоби. Фізичне та моральне зношення основних засобів. Амортизація, норма амортизації та способи її нарахування.

Витрати, виторг і прибуток підприємства. Явні (бухгалтерські) та неявні витрати. Витрати виробництва у короткостроковому і довгостроковому періодах. Види виторгу підприємства. Економічний, бухгалтерський і нормальний прибуток. Норма прибутку та чинники, що впливають на неї. Напрями використання прибутку.

Т Е М А 8. НАЦІОНАЛЬНЕ ГОСПОДАРСТВО І ГОЛОВНІ МАКРОЕКОНОМІЧНІ ПОКАЗНИКИ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ ЙОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ

Національне господарство і його компоненти. Макроекономічні показники вимірювання ефективності функціонування національної економіки. Національне багатство як основа розвитку економіки України. Система національних рахунків.

Валовий внутрішній продукт і способи його обчислення. Номінальний і реальний ВВП. Недоліки ВВП як показника рівня розвитку країни. Динаміка ВВП України за роки незалежності.

Економічний розвиток. Типи та умови економічного зростання. Детермінанти економічного розвитку. Модель сталого розвитку національної економіки. Головні чинники економічного зростання.

Т Е М А 9. ЕКОНОМІЧНА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ

Антициклічна політика держави та її важелі. Види економічної політики.

Фіскальна політика та її головні знаряддя. Бюджетна система України. Державний бюджет, його доходи і видатки. Дефіцит державного бюджету, способи його збалансування. Дискреційна та не дискреційна фіскальна політика. Державний борг України, його структура.

Монетарна політика та її головні завдання. Центральний банк країни, його найважливіші функції. Комерційні банки, їхні найважливіші функції. Банківська система суверенної України, головні етапи її становлення. Головні знаряддя монетарної політики.

Т Е М А 10. УКРАЇНА І СВІТОВА ЕКОНОМІКА

Підгрунття міжнародних економічних відносин. Міжнародна спеціалізація. Міжнародний поділ праці. Форми міжнародних економічних відносин. Міжнародна торгівля. Валютний курс, види валютних курсів.

Платіжний баланс країни і взаємозв'язок рахунків платіжного балансу. Сальдо платіжного балансу.

Міжнародна інтеграція України у світову економіку. Співробітництво з міжнародними фінансовими організаціями. Інтернаціоналізація господарського життя. Світовий ринок і глобалізація. Глобальні проблеми сучасності та можливі шляхи їх розв'язання. Економічна безпека України в умовах глобалізації.

3. Рекомендована література

Основна

1. Аналітична економія: макроекономіка і мікроекономіка: підручник.: у 2 кн. Кн.1.: Вступ до аналітичної економіки. Макроекономіка / за ред. С.М.Панчишина і П.І.Острроверха. К.: Апріорі, 2020. 648 с.
2. Стефанишин О.В., Квак М.В., Кічурчак М.В., Терехух М.І. Економічна теорія. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2015. 336 с.

3. Дзюбик С., Ривак О. Основи економічної теорії. К.: Знання, 2014. 481 с.
4. Економічна теорія: практикум (тести і задачі): навчальний посібник / за ред. О.Ватаманюка. Львів: Інтелект-Захід, 2010. 374с.

Додаткова

1. Економічна теорія: Політекономія: підручник / За ред. В.Д.Базилевича. К.: Знання-Прес, 2008. 703 с.
2. Банерджі А., Дуффо Е. Економіка бідності: як звільнити світ від злиднів / переклав з англійської В. Плискін. Київ: Наш формат, 2018. 311 с.
3. Вілан Ч. Гола економіка: викриття нудної науки / переклад з англ. О.Дем'янчука. Харків: Клуб сімейного дозвілля, 2018. 320 с.
4. Левітт, С., Стівен, Д. Фрікономіка: зворотний бік усього на світі / переклав з англійської В.Горбатько. Київ: Наш формат, 2018. 247 с.

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання

Оцінювання знань студентів здійснюється на підставі результатів поточного та підсумкового контролю за 100-бальною шкалою. Екзаменаційна оцінка з дисципліни “Основи економічної науки” складається із суми балів за поточний і підсумковий контроль та виставляється за такою шкалою (табл. 1).

Таблиця 1

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка ЄКТС	Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою для екзамену
A	90–100	відмінно
B	81–89	добре
C	71–80	
D	61–70	
E	51–60	задовільно
FX	21–50	незадовільно з можливістю повторного складання
F	0–20	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

5. Засоби діагностики успішності навчання

Для визначення рівня засвоєння студентами навчального матеріалу використовують такі засоби діагностики успішності:

- поточний контроль (оцінювання усних і письмових відповідей на практичних, поточне тестування);
- оцінка за виконане індивідуальне навчально-дослідне завдання (реферат);
- оцінка за самостійну роботу;
- підсумковий контроль.

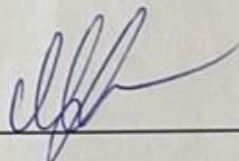
ПИТАННЯ, ВИНЕСЕНІ НА ІСПИТ

1. Предмет економічної науки.
2. Методологія, закони і категорії економічної науки.

3. Економічна наука та економічна політика.
4. Виникнення та головні етапи розвитку економічної науки.
5. Видатні українські вчені-економісти, їхній внесок у розвиток економічної науки.
6. Економічні потреби і закон зростання потреб.
7. Економічні інтереси та їхні види.
8. Економічні ресурси та їхня обмеженість.
9. Виробництво та його фактори.
10. Ефективність використання економічних ресурсів.
11. Проблема вибору і виробничі можливості економіки.
12. Економічне зростання та сталий розвиток.
13. Умови виникнення та етапи розвитку товарного виробництва.
14. Благо як економічна категорія.
15. Теорії цінності блага.
16. Виникнення грошей та їхня сутність.
17. Гроші та їх функції. Закон грошового обігу.
18. Інфляція, її види та типи.
19. Сутність та види грошових систем. Національна валюта.
20. Ціна та її основні функції.
21. Економічна система та її головні компоненти.
22. Критерії класифікації економічних систем за Б.Гаврилишиним.
23. Системи вільного підприємництва та узгодженого вільного підприємництва.
24. Адміністративно-командна система.
25. Розподільчий соціалізм і ринковий соціалізм.
26. Економічний зміст власності.
27. Ринкова економіка, її сутнісні ознаки та принципи.
28. Модель кругообігу ресурсів, продуктів і доходів.
29. Суть, умови виникнення та функції ринку.
30. Ринкові структури та їхні основні типи
31. Інфраструктура ринку, її значення та головні елементи.
32. Товарна біржа та її головні функції.
33. Фондова біржа та її головні функції.
34. Банківська система та небанківські фінансові інститути.
35. Попит і його чинники. Закон попиту.
36. Пропозиція та її чинники. Закон пропозиції.
37. Ринкова рівновага і механізм її формування.
38. Еластичність попиту та пропозиції, їхні види.
39. Переваги і недоліки ринкового механізму.
40. Підприємництво, його принципи та види.
41. Підприємство та організаційно-правові форми фірм в Україні та світі.
42. Основний і оборотний капітал підприємства.
43. Виторг і прибуток підприємства. Чинники, що впливають на норму прибутку.
44. Національне господарство і його компоненти.
45. Макроекономічні показники вимірювання ефективності функціонування національної економіки.

50. Фіскальна політика та її головні знаряддя.
51. Монетарна політика та її головні знаряддя.
52. Підгрунття міжнародних економічних відносин.
53. Платіжний баланс країни та взаємозв'язок рахунків платіжного балансу.
54. Міжнародна інтеграція та її види.
55. Інтеграція України у світову економіку.

Розробник: д.е.н., проф. Кічурчак М.В.